

Magyar jelenlét az olasz Monte Grappán

Megemlékezés

*Katonák futnak felém
véres szuronnyal,
zászlajukon bukfencet vet a nap,
térdük megroggyan,
estükben békét kiáltanak.*

*A költők a békéről énekelnek,
míg háborúk folynak
a vérző nap alatt.*

*Könnyben úsznak az anyák,
a szívek kettéhasadnak,
könnyezik a föld is,
bombát szórnak a vasmadarak.*

*Hányszor hallottam
a szót: „béke”
hazug szónokok szájába
mesterkélten téve!
Bután beszélnek
értékről, hazáról,
fogalmuk sincsen
az igazi morálról.*

*Hiún páváskodnak,
pöffeszkednek
húszéves hőseink
hamvai felett;
talán a fiúk újrahalnának,
halva e szóförgeteget.*

*Ha mindenki a maga dolgát
tenné rendesen,
s golyhó módjára
nem fújná fel magát
egy politikus sem,
ha családban, munkában
és a nagypolitikában
az egyszerű tisztesség
uralkodna szépen,
a fiúk a föld alatt
vagy fönt, a magas égben,
boldog mosollyal sutognák
„értetek megérte:*

*fiatal életünk
a Grappára érve
a gránát széttépte.*

*Nőjön porainkból virág,
a szél vigye rózsáink
minden egyes szirmát,
becsület, bölcsesség
illata lengje be
a mezőt, ahonnan akkor elvittek,
és a hegyet, ahol eltemettek minket.*

*Béke porainkra?
Béke tinektek,
kik csontjaink felett
őszinte imát rebegtek,
megköszönve azt,
hogy itt jártunk
jóval előttek.”*

2011. augusztus

Könnyen belátható, hogy ennek a versnek nincs kifejezetten irodalmi értéke, annál hívebben tolmácsolja viszont a szerző érzéseit a Monte Grappán évente megrendezésre kerülő világháborús megemlékezés kapcsán.

Bizony, Venetóban és Friuliban, Olaszország északkeleti tartományaiban, ahol az első vi-

lágháború, ahogy itt mondják, „a nagy háború” frontvonala húzódott, minden évben számtalan katonai és civil tiszteletadás zajlik az elesett katonák emléke előtt.

Magam 1999-ben jártam először a Grappa hegy 1776 m magasban lévő csúcsán, ahol monumentális, mégis egyszerű kivitelezésű katonai

temető épült. Önmagában ez a tény is dicséretes, ugyanakkor természetes is, hiszen minden nemzetnek erkölcsi kötelessége a hősi halottaira való emlékezés, a hadisírok gondozása, melyek előtt fejet hajtva a felnövekvő nemzedékeknek történelmet és hazaszeretetet tanítanak a jelen levő notabilitások. Ami azonban igazán megkapott engem és a néha odalátogató magyar turistákat – most tessék figyelni! – az az egykori háborús ellenfelek halottainak megbecsülése. Mert ellenfelek voltunk, ellenségek soha. A kifejezetten véres hegyi harcok tűzszüneteiben a katonák gyakorta átszöktek az ellenfél táborába, hogy egy jót kártyázzanak, és az olaszok ilyenkor szívesen kínálták élelmiszerral az éhes monarchiabeli fiúkat, másnap azonban kénytelenek voltak ölni egymást.

Az 1935-ben épült, öt koncentrikus félkörben 12 615 olasz katona nyugszik, akik közül 2283 név szerint szerepel az urnaszerűen falba helyezett sírokon, az ettől északkeletre levő szektorban pedig az osztrák–magyar monarchiabeli elesettek kaptak végső nyughelyet. A 295 beazonosított katona sírja mellett 10 000 névtelen magyar, osztrák, cseh, bosnyák, román férfi földi maradványait gyűjtötték urnákba. A szépen gondozott katonai temetőt egy kör alakú kápolna uralja, amelyben a Grappai Szűzanya szobrát helyezték el, amelyet még Giuseppe Sarto bíboros, a későbbi X. Piusz pápa áldott meg, miután öszvérháton kaptatott fel a magasba. Történt ez 1901-ben, s azóta a venétek zarándokhelye lett a hegycsúcson lévő kápolna, ahová azóta is elzarándokolnak minden év augusztus első vasárnapján.

A két világháború nemhogy megakasztotta volna a mélyen megélt népi áhítatnak eme megnyilvánulását, ellenkezőleg. Immár a hősi halottak előtti főhajtás, legyenek azok olaszok vagy az Osztrák–Magyar Monarchia katonái, az esztelen és kegyetlen háborús vérengzésről való megemlékezés, valamint a béke iránti vágy és elkötelezettség motiválja a venéteket, hogy már kora reggel elfoglalják helyüket a temető központi „tribünjein”, ahonnan jól láthatják a megemlékezés minden mozzanatát, és részt vegyenek a szentmisén. Persze látványosságnak sem utolsó ez a nagy tömegeket megmozgató esemény, hiszen a külföldi delegációkon kívül országos,

tartományi, járási és számos helyi méltóság van jelen, akiket díszes egyenruhába öltözött katonai egységek, töménytelen zászló (minden település külön zászlóval rendelkezik, melyen katonai érdemrendek vannak feltüntetve) és rezesbanda kísér.

Az olasz, az osztrák és az európai himnusz, a koszorúzások, a beszédek elhangzása és a szentmise után a nép, ha még ki nem fáradt, átsétál az osztrák–magyar temetőbe, ahol szintén lezajlik egy rövid ünnepség. Aztán a meghívott vendégek fogadáson vehetnek részt a szintén a csúcson épült nagy menedékházban.

Mint mondtam, a meglepő számomra az volt, hogy olasz földön, emberségből és belátástól vezetve, évtizedek óta minden évben megemléznek az osztrák–magyar hadsereg elesetteiről, Magyarországon azonban igencsak mostohán bántak az imperialistának titulált első világháborúból szerencsésen hazatértekkel, a hatvanas években – pártutasításra – magyar megbízottak elégették a bécsi katonai archívumban még meglévő magyar vonatkozású iratokat, nemhogy az ellenfél sírjait gondozták volna, vagy külhonban hajtottak volna főt az elesett magyar katonák előtt.

Amikor 2000-ben kiköltöztem a Grappa hegy lábánál fekvő egyik faluba, megfogalmazódott bennem az elképzelés, hogy ezen a megemlékezésen helyet kell biztosítani egy hivatalos magyar küldöttség részére is. Annál is indokoltabb volt ez az szándék, mivel az osztrákok részéről már vagy húsz éve jelen volt egy katonai és civil delegáció, fúvószenekarral egyetemben. Márpedig ha szemügyre vesszük az elesett katonák

nemzeti hovatartozását, bizony kimagaslóan sok magyar nevet találunk. Az olasz hegyivadászok, akik az ünnepség lebonyolításának fontos szervezői, lelkesen bátorították az ügy kibontakoztatását.

Romantikus vágy maradt volna ez az elképzelés, ha nem találkozom Dinyés László képzőművésszel, aki nemcsak történelmi ihletésű köztéri szobraival tűnik ki, hanem számos olyan történelmi kutatómunka fűződik a nevéhez, amely főleg az 1848-as forradalommal és az első világháború témájával foglalkozik. Az ő elnökségével alakult meg a Magyar Monte Grappa Baráti Kör, melynek alelnökei a volt argentin magyar nagykövet, Misley Károly, a filmrendező Gulyás János és e cikk szerzője. Kettős cél vezette a Baráti Kör tagjait. Egyrészt felvállaltuk, hogy amíg nincs központi magyar küldöttség, addig mi látjuk el ezt a hiánypótló feladatot. Másrészt pedig jelentős kutatómunkával feldolgozzuk az itt elesett magyar katonákról fellelhető adatokat. Ennek a munkának az eredményeként még Angliából is felkerestek bennünket itt elesett magyar családtagjuk felkutatása végett. Ezen túlmenően a baráti kör magyarországi tagjai számos hazai megemlékezésen vettek részt, az olaszországi eseményeken pedig jómagam képviseltem csoportunkat. Nevünkhöz fűződik a többi között a Bassano del Grappában megrendezett Trianonról szóló konferencia.

2007-ben a Baráti Kör kiállítást rendezett a Fonte nevű településen, ahol első világháborús, olasz vonatkozású magyar dokumentumokat, féltve őrzött számos családi ereklyét láthatott a közönség. A kiállítás megnyitóján vetítésre került a Gulyás testvérek által forgatott „Én is jártam Isonzónál” c. film rövidített változata, melyen az olasz fronton harcolt veterán magyar katonák hatvan évvel később visszatértek a háborús emlékek színterére. A film vetítése és a kiállított anyag is óriási tetszést aratott a helyi lakosság körében, közülük sokan a mai napig fémdetektorral gyűjtik a Monte Grappán helyel-közzel fellelhető kézigránátokat, töltényeket és egyéb katonai tárgyakat. Néhányuk a kiállításra is felajánlotta egy-két becsebb tárgyát.

Az egyes megemlékezéseken a Baráti Kört 10-15 tag képviselte, néhány alkalommal a kiskunmajsai huszárok kíséretében. Saját hímzé-

sű, farkasfogas, angyalcímeres zászlókat és a hozzánk társuló huszárok díszes öltözékét sokan megcsodálták, beszédeinket igen értékelték, és jelenlétünk néhány év alatt szeretettel várt színfoltta vált a Grappa-hegyen.

2011 augusztusában Hende Csaba honvédelmi miniszter üdvözlő levelét olvashattuk fel az egybegyűlteknek. Ez az óriási előrelépés két okkal magyarázható. Egyrészt Hende Csabának a nagyapja is az olasz fronton harcolt, onnan szerencsésen hazatért, másrészt a Honvédelmi Minisztériumon belül megalakult a Háborús Kegyeleti Főosztály – ajánlom megtekintésre a honlapját: www.hadisir.hu. Az általuk felfrisített adatbázis pedig itt érhető el: <http://www.hungarianarmedforces.com/1vh/>.

Levelében a miniszter ígéretet tett a következő évi személyes részvételére, ezt be is tartotta.

2012-ben először látogatott a grappai katonai temetőbe miniszter, lett légyen az olasz, osztrák vagy egyéb nációbeli. Hende Csaba nemes gesztusa, egyszerű és karakán megnyilvánulása könnyen meghódította a venétek szívét és megkoronázta a Magyar Monte Grappa Baráti Kör többéves fáradozását.

Természetesen egyéb településeken is fellelhetők magyar vonatkozású katonai temetők, ahol rendszeresen tartanak ünnepélyes megemlékezéseket. A teljesség igénye nélkül: Asiago, Feltre, Quero, Monte Tomba, Folina, Re di Puglia, Doberdo hadisírjai. Baráti Körünk emberi és anyagi erőforrásai időközben jelentősen megcsappantak, de lehetőségemhez mérten, igyekszem továbbra is képviselni a magyar színeket.